

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.2, maj 2013

Indledningen er redigeret af Johnny Kondrup og Vibeke A. Pedersen
Tilsyn ved dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med
punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

Maskeradballet i Danmark 1808. Et Syn

ved Holger Berg

Indhold

- 1 Karakteristik
- 2 Værkets baggrund
 - 2.1 Udsagn om værkets anledning og tilblivelse
 - 2.2 Den umiddelbare politiske baggrund
 - 2.3 Den biografiske baggrund
 - 2.4 Den kulturpolitiske baggrund
 - 2.4.1 Maskeradballer
 - 2.4.2 Klubber
 - 2.4.3 Tableaux vivants og sentimental patriotisme
- 3 Værkets forlæg
 - 3.1 Visioner
 - 3.2 Skønlitterære bearbejdelser af oldnordisk stof
 - 3.3 Christen Pram
 - 3.4 Adam Oehlenschläger
 - 3.5 P.F. Suhm
 - 3.6 Bertel Christian Sandvig
 - 3.7 Peder Claussøn Friis
 - 3.8 Anders Sørensen Vedel og Saxo Grammaticus
 - 3.9 Thomas Bartholin
 - 3.10 Johann Gottlieb Fichte
- 4 Synkretisme
 - 4.1 Den kristne tugtelseslære
 - 4.2 Alfader
 - 4.3 Blot og opofrelse

- 4.4 Patriotiske kønsroller
- 4.5 Tarvelighed
- 4.6 Fædrelandets alter
- 4.7 Skamstøtten
- 4.8 Landesorg
- 4.9 Sammenfatning
- 5 De metriske former
 - 5.1 Resume
- 6 Modtagelse
 - 6.1 Offentlige diskussioner
 - 6.2 Personlige diskussioner
 - 6.3 Grundtvigs omfortolkning 1815
- 7 Anvendt litteratur
 - 7.1 Trykt
 - 7.2 Utrykt
- 8 Anvendte websider

1 Karakteristik

Maskeradballet i Dannemark 1808. Et Syn var Grundtvigs første selvstændige udgivelse. Debutbogen var et indlæg i en debat om det sømmelige i at feste kort tid efter den dobbelte nationale ulykke: det britiske bombardement af København i september 1807 og konfiskeringen af den danske flåde i oktober. Grundtvig forfulgte samtidig andre mål. På det ideologiske plan indtog han som fortaler for en oldnordisk renæssance en særpræget position blandt sine konservative kirkelige åndsfæller. På det ganske jordnære, personlige plan skulle *Maskeradballet 1808* lette adgangen til Københavns dannede kredse. Der var derfor lagt vægt på kompositionen og de [metriske former](#).

2 Værkets baggrund

2.1 Udsagn om værkets anledning og tilblivelse

I anden udgave oplyste Grundtvig, at værket var skrevet “i Begyndelsen af 1808” (*Kvædlinger* 1815, s. 3). *Maskeradballet 1808* udkom 15. marts, så kun januar, februar og begyndelsen af marts kommer på tale. Endvidere står der: “Rygtet om Hovedstadens Forlystelser umiddelbar efter Tugtelsen 1807, og en Maskerade paa Langeland, hvor jeg da opholdt mig, gave Anledning saavel til Synet selv, som til dets Indklædning og Navn.” (*Kvædlinger* 1815, s. 2)

Hvad angår maskeraden på Langeland, er herregården Tranekær det mest sandsynlige sted. Herren på Egeløkke, Carl Frederik Steensen-Leth, omtales som en “munter Selskabsbroder”, men hans strenge moder Anna Sophie tillod ikke sådanne selskaber dér (Graae 1906, s. 222). Den teaterglade og formuende Frederik Ahlefeldt-Laurvig omdannede derimod Tranekær til centrum for egnens selskabsliv (Ahlefeldt-Laurvig 1929, især s. 201-249).

Det har ikke kunnet rekonstrueres, hvor Grundtvig læste eller hørte om hovedstadens forlystelser. I de fynske aviser har han dog kunnet følge en debat om, hvorvidt “offentlige Forlystelser f. Ex. Komoedie, Masqverader, Baller &c.” burde være tilladt “i Danmark under nærværende Omstændigheder”, hvor “et elsket Födeland og Kongehuus er i Fare” (*Fyens Stifts Kongelig allene privilegerede Adresse-Avis og Avertissements-Tidende (Fyens Stiftstidende)*, 20. oktober 1807, s. 540).

Læs mere

Redaktøren af *Fyens Stiftstidende*, Søren Hempel, bragte harmfulde læserbreve (s. 547 f., 560), mens Christian Iversen åbnede sin avis for indlæg til forlystelsernes forsvar (*Den Kongelig autoriserede Fyens Avertissements Tidende*; se Rønning 2:1, s. 51).

2.2 Den umiddelbare politiske baggrund

Maskeradballet 1808 tog stilling til diskussioner i kølvandet på det britiske bombardement af København, byens overgivelse og konfiskeringen af den danske flåde. Der var meget delte meninger om, hvem der bar ansvaret for tabene. Alle krævede hævn over briterne for deres grusomhed (Glenthøj 2007, s. 74 og kap. 6). En del københavnere drog den regerende kronprins Frederik (senere 6.) til ansvar, fordi han i august havde ladt hovedstaden i stikken og var draget til hæren i Holsten.

Læs mere

Et udbredt rygte hæftede sig ved en anden klædedragt end den, *Maskeradballet 1808* omtaler: kronprins Frederik havde forklædt sig som matrosdreng og Christian 7. som bondepige, da de krydsede Storebælt på vej til Holsten (Christensen 2007, s. 152).

Derimod drog en tredje gruppe af konservativt kirkelige indlæg det danske folk til (med)ansvar. Nederlagene fremstod her som Herrens tugtelse af sit udvalgte, men syndige folk.

Maskeradballet 1808 berører disse tre aspekter af den danske debat. Grundtvig frikendte for det første kronprinsen ved at betone hans offervilje: på s. 7 holdes “Den Ædle” tilbage fra at ofre sig selv for oldingen Danmark (se Glenthøj 2007, s. 145 f.).

For det andet er pligten til at tage hævn indlejret i værkets opbygning. To historiske forbilleder viser, hvordan britisk udåd blev fulgt af dansk hævn: Regnar Lodbrog opfordrer til at tage hævn, og hans sønner er lydøre. Svend Tveskæg sørger for, at Gunhilds sidste ord går i opfyldelse: “blodig vil Høstdagen vorde” (s. 17, strofe 2, vers 6). Gennem oldingen og koret opfordres dramaets læsere desuden fra først til sidst til at følge trop.

Læs mere

Verse målet i oldingens dødskvad bidrager også til at fremhæve budskabet. Det for et dansk publikum endnu forholdsvist uvante blankvers indføres der, hvor oldingen skifter fra skildringen af forgangne tider til en opfordring, fra retorikkens *genus iudiciale* til *genus deliberativum*. Se afsnittet om [de metriske former](#).

For det tredje bakkede *Maskeradeballet 1808* på særegen vis op om de konservative gejstlige og deres opgør med den rationalistiske lære om en deistisk og udpræget barmhjertig Gud. Afsnittet om [synkretisme](#) uddyber Grundtvigs religiøse særpræg og hans brug af gængse symboler fra skrifterne om danske hævntogter.

2.3 Den biografiske baggrund

Grundtvig havde senest i september 1807 besluttet sig til at opsigte sin stilling som huslærer på herregården Egeløkke for at søge mod København. Udgivelsen af *Maskeradeballet 1808* indgik i hans plan om at etablere sig som forfatter i hovedstaden. Værkets indhold peger dog tilbage på de tre år på Langeland.

Tiden som feltprædikant lå få måneder tilbage. I efteråret 1807 havde Grundtvig forsøgt at opildne Langelands landeværn til at forsvare fædrelandet. Det langelandske landeværn var imidlertid, som landeværn var flest: det manglede både ildhu og kamperfaring (Graae 1880, s. 57-60). Grundtvig priste forfædrenes bedrifter i sin afskedsprædiken (se *Registranten* fasc. [1.d.](#)). *Maskeradeballet 1808* formidlede lignende forbilleder til de belæste, bedre stillede lag i samfundet, til dem, der nød bylivets glæder, og som alle, mænd som kvinder, var fritaget for militærtjeneste.

Dramaet udtrykker Grundtvigs afsky for frivole omgangsformer. Forargelsen var blevet næret af de tre år på Langeland. En bevaret prædiken fra Bøstrup Kirke 1805 afledte allerede den almene drikfældighed af gudløsheden i samfundets øvre lag (Grundtvig 1873, *Registranten* fasc. nr. [1.a.](#); se også prædikenerne fra 1806-1807 i fasc. [1.b.](#) og [1.c.](#)). I begyndelsen af 1807 havde Grundtvig så sat sig for at skrive mod luksus (Rønning 2:1, s. 1 og Grundtvig 1807b, s. 288, note 1). Hans forargelse blev næppe mindsket af mødet med de galante militærfolk i efteråret 1807. Begivenhederne i København gav med andre ord Grundtvig en længe ventet anledning til på tryk at kritisere den løsslupne omgang.

2.4 Den kulturpolitiske baggrund

Maskeradeballet 1808 kan overordnet kategoriseres som et opgør med den florissante tid, velstandsperioden omkring år 1800. Grundtvig ville mere konkret trænge maskeraderne og klublivet tilbage ved hjælp af to dengang velansete begreber: 'Tarvelighed' og sentimental patriotisme. Deres anseelse dalede snart, og det har haft indflydelse på Grundtvigforskningens negative vurdering af de æstetiske kvaliteter i *Maskeradeballet 1808*. Værket forstås bedre, hvis man sætter sig ind i den kulturpolitiske baggrund. Den nøjsomme dyd 'Tarvelighed' uddybes i [et delafsnit](#) under afsnittet om synkretisme. Grundtvig appellerede til den sentimentale patriotisme ved på tidstypisk vis at kombinere taler og pantomimer, de såkaldte

deklamationer og tableaux vivants. Dette patriotiske udtryk behandles efter gennemgangen af de to anstødssten.

2.4.1 Maskeradeballet

Maskerader med bal var en yderst populær fornøjelse i årtierne omkring 1800. I nogle vintre afholdtes der i København en maskerade om ugen (Pedersen 1998). *Maskeradeballet 1808* knyttede an til en forudgående debat om den rette form og deltagerkreds. I marts 1803 havde en kongelig forordning gjort det muligt for offentlige etableringer at afholde maskerader mod forudgående tilladelse. I den følgende maskeradesæson 1803-1804 åbnede tidsskriftet *Politivennen* så at sige ballet med en række kritiske artikler. De skosede især utugten og den sociale sammenblanding.

Læs mere

En kommentator advarede ethvert "honet Fruentimmer" mod at mænge sig med "de gemeneste Skjøger og liderlige Tjenestepiger" ved maskeradeballene (Nielsen 1804, s. 4792 f.). Andre gyste ved tanken om, at en gæst forklædt som skomagersvend måske virkelig var skomagersvend. Et ekko af denne kritik findes i dramaets indledende sætning: "Skarer af alle Stænder samledes [...]" (*Maskeradeballet 1808*, s. 5). Grundtvig har givetvis kendt indlæggene. Hans første artikler er trykt i samme årgang af *Politivennen*, en artikel sågar i samme nummer som den omtalte maskeradekritik.

I 1805 forsøgte Biskop Balle ad tjenstlig vej at få lagt begrænsninger på maskeraderne, men forgæves (Nystrøm 1913, s. 208 f.). Maskeradens venner tog sjældnere del i debatten. En afbalanceret vurdering bør dog ikke overse maskerader med patriotisk anstrøg: 1804 afholdte Hofteatret "Høitideligheder *en Masque* i Anledning af den 2. April 1801 [slaget på Rheden]" (*Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* 1804, nr. 37, 6. april 1804, s. 592).

2.4.2 Klubber

Private klubber havde længe før 1803 afholdt maskerader, og fornøjelsen spredte sig herigennem også til provinsen. Den nyoprettede Odense Borgerklub annoncerede eksempelvis et "*privat Ball en Masque*" til den 23. december 1807 (*Fyens Stiftstidende*, s. 644, 656).

Det var altså ingen ringe modstander, som den unge Grundtvig her drog i felten mod. Klubberne havde siden 1770'erne udviklet sig til indbegrebet af borgerlig selskabelighed. Deres lystige viser vandt efterhånden en fremtrædende plads i tidens digtsamlinger (Andersen 1934, s. 891-913). Viserne aktualiserede antikke lovsange over livets glæder: Horats' motto *carpe diem* ligger til grund for visen "Fryd Dig ved Livet" (Frankenau 1826, 1. da. udg. 1797). Netop denne populære vise citerer *Maskeradeballet 1808* (s. 5).

Læs mere

Klubviserne havde Grundtvig allerede i 1805 forkastet i en kommentar om musik i sine *Dag- og Udtogsbøger* (1, s. 242). En anmeldelse beskrev drikkeriet i klubberne (Grundtvig 1807d, s. 261 f.), mens bidraget *Om Religion og Liturgie* (1807a, s. 160) (fejl)citerede drikkevisen “Den Skaberen skjænkte en oplyst Forstand (1777)” af den vovede Johan Vibe: “Jeg frygter slet ikke at blive fortabt / Af den som har Vinen og Pigerne skabt” (strofe 5, vers 3-4). *Maskeradballet 1808* citerer på lignende vis, dvs. uden angivelse af forfatter og titel, vers fra to særdeles populære drikkeviser: “Fryd Dig ved Livet” (da. udg. 1797) og “Nyd Livets korte Morgenrøde” (1. udg. senest 1806, hvor den angives som melodi til en anden vise). En henvisning til digteren var også overflødig. Rasmus Frankenaus viser var på alles læber.

Frankenau var sensualist, men han så ingen konflikt mellem livsbekræftende, anakreontisk digtning og en helhjertet patriotisme. Frankenau udgav i januar 1808 et elegisk kvad om Københavns bombardement. Det var Grundtvig, der konstruerede en modsætning mellem hedonisme og patriotisme ved at udplukke vers fra drikkeviserne og stille dem op imod længere taler og kvad i tidens følelsesbetonede stil.

2.4.3 Tableaux vivants og sentimental patriotisme

Kombinationen af deklamationen og tableauet, af talen og pantomimen, skildrede Grundtvig som maskeradens modsætning. På det ydre plan havde tableauet og maskeraden visse ligheder. Udklædning og mimik indgik i begge. Tableauets danske glansperiode lå som maskeradens i perioden fra 1780 til 1810. Forskellen var hovedsageligt stemningen: tableauet var ligeså højtideligt, som maskeraden var munter.

Tableauet fulgte som klimaks på deklamationer lig de rørende kvad i *Maskeradballet 1808*. Den bagvedliggende teori gik ud på, at ord ikke længere slog til, når følelserne kulminerede. I stedet fulgte små optrin, hvor skuespillere udførte symboladede handlinger foran kunstfærdige kulisser.

Prosapassagerne i *Maskeradballet 1808* kan læses som regianvisninger for et tillempet tableau vivant: billedet af den blødende Dana holdes frem (s. 5); dans akkompagneres af “rædsom lysti[g]” musik (s. 6); oldingen jamrer og sitrer (s. 7). *Maskeradballet 1808* tilpasser ganske vist rækkefølgen af pantomime og deklamation og bytter det sprogløse klimaks ud med korsang. Her samles hedninge og kristne om ligbålet og synger om at rejse en høj med en bautasten (se afsnittet om [skamstøtten](#)). I de forudgående år havde skuespillere rejst et “Hæders Minde af Anden April 1801” som sidste optrin i tableauet (se illustrationerne i Lyngby 2001 s. x-xi).

Sådanne pantomimer opførtes først på teatre, og Grundtvig har læst det kendte stykke *Lagertha* (trykt og opført som ballet 1801; omtalt nedenfor i afsnittet om [Christen](#)

[Pram](#)). Efter 1801 blev tableauer kendt over det ganske danske land. Mens Frankenau i Grundtvigs drama repræsenterede klubvisen, var forbilledet for tableauet skuespilleren H.C. Knudsen. Efter Slaget på Reden 1801 rejste Knudsen Danmark og Slesvig tyndt på det, han kaldte en Dannebrogsvalfart, med patriotiske tableauer (Lyngby 2001).

Læs mere

Grundtvig har helt sikkert kendt Knudsens tableauer, og han overværede sandsynligvis seancen i december 1801 i Vordingborg Kirke, nær Udby. Oldingen i *Maskeradballet 1808* er inspireret af Knudsens roller og dennes forbillede, skjalden Ossian, som var en central skikkelse i tidlig romantisk litteratur (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 231 f.).

3 Værkets forlæg

I det følgende gennemgås først andre genrer og derefter forlæg for enkelte passager i *Maskeradballet 1808*. En grundigere og mere detaljeret gennemgang giver Lundgreen-Nielsen (1980, s. 228-234, 429 f.).

3.1 Visioner

Undertitlen “Et Syn” karakteriserer værkets sigte, men betegnelsen rejser – hvad genren angår – egentlig flere spørgsmål, end den besvarer. Der eksisterede flere litterære former for visioner. Grundtvig satte i andenudgaven (1815) da også parentes om “(*Et Syn*)”, og mindskede dermed undertitlens betydning.

Maskeradballet 1808 har mest til fælles med 1700-tallets didaktiske syn. Digtere som Ludvig Holberg og Johannes Ewald anskueliggjorde deres moralske og politiske synspunkter gennem allegoriske visioner i prosa, digt og drama. Ved at betegne dramaet som et syn opnåede Grundtvig en digterisk frihed i forhold til både historiske forlæg og til samtiden; sammenblandingen af hedensk og kristen lære i dramaets slutning (s. 19 f.) var kontroversiel. Genren tillod også en mere løs sammensætning af optrin.

Læs mere

Grundtvig fravalgte det oplagte romantiske syn. *Maskeradballet 1808* nævner s. 4 vel et lyrisk jeg, som lytter til “Taleruner” og hører “Drømme”. Dette er et uddrag fra *Hávamál* (da. *Den Højes tale*) af skjaldenes gud, Odin. Men dette lyriske jeg er fraværende i selve dramaet. Grundtvig havde tidligere forfattet en rendyrket romantisk vision, *Synet* (Grundtvig 1888b, antagelig skrevet 1807; Lundgreen-Nielsen 1980 s. 203-207; *Bibliografien 1*, nr. 79; se *Registranten*, [NKS 30914°](#)).

3.2 Skønlitterære bearbejdelser af oldnordisk stof

Trykte dramaer kan have inspireret enkelte scener i *Maskeradballet 1808*. Flemming Lundgreen-Nielsen (1980) nævner blandt andre Johannes Ewalds *Balders Død* (1774) og Enevold de Falsens *Festen i Valhal* (u.å.: 1796). Det oldnordiske var blevet et populært stof i dansk skønlitteratur og teaterkunst.

3.3 Christen Pram

I 1801 opførtes den første ballet med nordisk stof. *Lagertha* ([Bogfortegnelse 1805](#), nr. 100) var skrevet af Christen Pram og blev trykt første gang i 1789 som et forsøg på at forene opera, ballet og recitativer. Sørgespillet er navngivet efter dronningen Ladgerd. Det har bipersonen (ægtefællen Regnar Lodbrog) og den grusomme handling til fælles med *Maskeradballet 1808*. Dramaturgisk er begge beslægtet med tableauet (se [afsnittet om tableauer](#)).

Christen Pram var bedst kendt for *Stærkodder. Et Digt i femten Sange* (1785). I denne episke gendigtning sidder Stærkodder (Starkad) som olding på en fjern klippekyst og ser tilbage på sine bedrifter. Oldingen taler i første sangs strofe 10 (s. 6 f.) om bølgen fra Danmarks kyster med samme vemod som oldingen Danmark *Maskeradballet 1808*, s. 7.

3.4 Adam Oehlenschläger

Adam Oehlenschlägers *Nordiske Digte* (1807a) modtog og læste Grundtvig i december 1807. (Se indledningen til "Om Oehlenschlägers Baldur hiin Gode"). *Maskeradballet 1808* er især inspireret af skuespillet *Hakon Jarl hin Rige* (Oehlenschläger 1807b) med dets dramatisering af historisk stof i blankvers (se afsnittet om [de metriske former](#)). Grundtvig tog samtidig ved lære af Oehlenschlägers programmatisk udsagn om, at dramaets virkning er vigtigere end en helstøbt form (Lundgreen-Nielsen 1965, s. 96 f.).

Grundtvigs største anke mod *Nordiske Digte* var Oehlenschlägers fejlagtige forståelse af enkelte mytologiske figurer. Artiklen "Om Oehlenschlägers Baldur hiin Gode" gentog Grundtvigs tidligere krav om, at gendigtninger måtte forblive tro mod ånden i oldnordisk digtning. Dette strenge krav skulle *Maskeradballet 1808* indfri.

3.5 P.F. Suhm

De skønlitterære forfattere hentede deres stof fra et begrænset antal af historiske værker og kildeudgivelser fra især slutningen af 1700-tallet. Størst betydning havde P.F. Suhm. I andenudgaven (*Kvædlinger* 1815) oplyste Grundtvig, at hans "aldeles tro historisk[e] Fortælling" på s. 11-13 bygger på Suhm (citat s. 12; se førsteudgaven 1808, s. 15-18). Grundtvig ejede de første tre bind af Suhms Danmarkshistorie (1782-1828) ([Bogfortegnelse 1805](#) nr. 15). Når det passede hans formål, fulgte Grundtvig Suhm ned i detaljen.

Læs mere

Fra bind 3 (1787, s. 350) hentede Grundtvig de danske og dansk gifte “Qvinder”, som under den engelske massakre på St. Briccii Dag (den 13. november) 1002 blev “nedgravne til Bugen i Jorden, og deres Bryster søndersledne af Hunde; Diende Børn kastes imod Dørstolper eller Stene, saa Hiernen fløi ud [...]” (sml. citatet med *Maskeradballet 1808*, s. 16 f.).

Andre passager er mindre præget af det historiske forlæg end af den digteriske frihed. Denne frihed tillod Grundtvig at få ét dansk hæventogt ud af de mindst fem Englandstogter fra 1003 til 1014. Med samme ret kunne Grundtvig hævde, at det var Svend Tveskæg – og ikke forræderiske vasaller – som jog den engelske konge Æthelred “[t]il fremmede Lande” (citat Grundtvig 1808, s. 18; se Suhm 1787, s. 353-56, 364 f., 371-386, 396-408, 411 f., 426-434).

Suhm skrev selv historisk skønlitterær prosa, og Grundtvig holdt af hans fortælling om *Signe og Habor* (1777). Deri beskrives et ligfølge, som sætter en høj og går syngende rundt om den. Den passage har sandsynligvis inspireret ligfølget i *Maskeradballet 1808*, s. 19-21.

3.6 Bertel Christian Sandvig

Før sin ankomst til København i maj 1808 var Grundtvig meget afhængig af Bertel Christian Sandvigs oversættelser fra oldislandsk til dansk. Uddragene fra *Hávamál* (da. *Den Højes tale*) på s. 4 citerer Sandvigs oversættelse fra 1783. Citatet er ordret i de fleste vers (se punktkommentarer til [strofer 1-2](#) og [strofe 3](#)).

Sandvigs *Danske Sange af det ældste Tidsrum* (1779) benyttes mere frit i anden halvdel af *Maskeradballet 1808*. “Og højt vi lo, / I blodig Sved”, synger de kæmpende hedninge s. 19 i strofe 1, vers 3-4. Det kan knyttes til oversættelsen af *Bjarkemål*, et blodigt dødskvad over Rolf Krake: “Min Livstid er forløbet, / Nu skal jeg døe med Latter!” (Sandvig 1779, s. 51, strofe 2, vers 7-8 ([Bogfortegnelse 1805 nr. 47](#)); svarende til Jónsson 1913, s. 67, strofe 29). Sandvigs oversættelse af *Bjarkemål* har også inspireret ordvalget i Ivars kvad på s. 15 i *Maskeradballet 1808*.

Skjalden Ottar Svartes kvad på s. 18 i *Maskeradballet 1808* minder i indholdet om hans lovprisende *Knútsdrápa* (da. *Knudsdrapa*), oversat af Sandvig (1779, s. 89-92; svarende til Jónsson 1913, s. 44 f.).

3.7 Peder Claussøn Friis

Grundtvig ejede *Heimskringla*-oversættelsen af Peder Claussøn Friis (Snorre 1633, [Bogfortegnelse 1805 nr. 4](#)). *Ynglingasaga* i *Heimskringla* ligger til grund for det hedenske blot i *Maskeradballet 1808*, s. 7 (se afsnittet om [synkretisme](#)).

3.8 Anders Sørensen Vedel og Saxo Grammaticus

Grundtvig læste Saxos *Gesta Danorum* i Anders Sørensen Vedels oversættelse fra 1575 ([Bogfortegnelse 1805 nr. 11](#) nævner 1610-udgaven). *Maskeradballet 1808* benytter niende bog om Regnar Lodbrog og hans sønner (se punktkommentarer til [s.](#)

14 samt [s. 15, strofe 1](#)). Ligfærden fra s. 12 til 21 er inspireret af Harald Hildetands begravelse i ottende bog (Vedel 1575, s. 169).

Læs mere

Andenudgaven (Grundtvig 1815, s. 3) nævner eksplicit Vedel 1575 (s. 7 og 25) som kilde til ordet "Rægrime".

Særlig betydning har sjette bog, hvor helten Starkad kritiserer tilstandene ved kong Ingjalds hof (Vedel 1575, kapitel 28, s. 121-130). Ingjald hengiver sig til letfærdig tysk luksus i stedet for at hævne mordet på sin fader. *Maskeradballet 1808* overtager denne konflikt mellem blødsødenhed og pligten til at tage hævn (se afsnittet om [tarvelighed](#)). Grundtvig kan også have kendt gendigtningen af Ingjaldskvadet i Prams *Stærkodder* (1785, tredje sang, s. 38-56).

3.9 Thomas Bartholin

Thomas Bartholins afhandling fra 1689 *Antiquitatum danicarum de causis contemptæ a danis adhuc gentilibus mortis libri tres* (da. *Tre bøger om dansk kulturhistorie angående årsagerne til danernes dødsforagt, mens de endnu var hedninger*) prægede endnu synet på den nordiske oldtid hos digtere som Johannes Ewald og den unge Grundtvig (Toldberg 1947, s. 154 f.; Lundgreen-Nielsen 1969, s. 11). *Maskeradballet 1808* overtager selve temaet i Bartholins afhandling: dødsforagt. Tilegnelsen til "Hver ægte Nordbo" s. 3 hentyder sandsynligvis til denne dyd. Dramaets hovedpersoner går alle døden i møde uden frygt, enten leende eller i bøn. Det er således ikke kun hedenske mænd, som villigt ofrer sig. Grundtvig beskriver Gunhild som en kristen kvinde med dødsforagt, en martyr, der sætter sin lid til belønningen i det hinsides. Hedensk og kristen dødsforagt sammenlignes på lignende vis hos Bartholin 1689 i 2. bog, kapitel 4.

3.10 Johann Gottlieb Fichte

Skrifterne, der udkom i kølvandet på Københavns bombardement, søgte i fortiden inspiration til den kommende danske hævn. Opfindsomheden rakte vidt og udmøntedes også i konkrete planer: det blev eksempelvis foreslået at omdanne Færøerne til base for kapertogter, der skulle geninddrive danegæld, dvs. vikingetidens tribut (Glenthøj & Rasmussen 2007, s. 237 f.). Grundtvig hørte til dem, der forsøgte at vende nutidens krise ved at "vække [...] den Aand, / Der slumrede i Fortids Grave" (1808b, sp. 1092).

Læs mere

Dette mål for historisk digtning uddybede Grundtvig i et udateret udkast til en artikel *Om gamle Nords skrevne Mindesmærker*. Udkastet gennemgås i Lundgreen-Nielsen 1980, s. 213-215, hvor det dateres til sommeren 1807; [Registranten fasc. 257](#) daterer udkastet til 1808.

Samtidige tyske talsmænd for denne historiske vækkelse var Ernst Moritz Arndt og Johann Gottlieb Fichte. *Maskeradballet 1808* er især påvirket af Fichtes *Die Grundzüge des gegenwärtigen Zeitalters* (Fichte 1991; da. *Grundtrækkene i den nutidige tidsalder*). Værket fra 1806 gør op med hedonistisk individualisme og skildrer vejen til sand frihed i en større, kristelig sags tjeneste.

Det er omstridt, hvor stor indflydelse Fichtes tankegang havde på den unge Grundtvig (Vind 1999, s. 81-95, 111-124). Der er klare paralleller mellem deres reaktioner på nylige militære nederlag. I prøjsisk sammenhæng var nederlaget i slaget ved Jena og Auerstedt 1806 af samme betydning som Københavns bombardement og tabet af den danske flåde 1807. Fichte holdt fra december 1807 til marts 1808, i de selvsamme måneder hvor Grundtvig skrev dramaet, sine *Reden an die deutsche Nation* (Fichte 2005; udgivet som bog i maj 1808). Disse *Taler til den tyske Nation* havde til formål at vende et nederlag til national vækkelse. Derved minder Fichtes taler om Grundtvigs kvad til den danske nation (Yahil 1991). Deres nationale handlingsplaner var ikke uproblematisk i tidens flersprogede riger.

4 Synkretisme

Mange lærde i Norden og Europa var i færd med at rehabilitere deres hedenske forfædre. Det særegne ved Grundtvig var forsøget på at forbinde kristendom og asatro. "Maskeradballet er Grundtvigs eneste konsekvent synkretistiske bog", vurderer Flemming Lundgreen-Nielsen og bemærker, at Grundtvig lagde vægt på dramaets kultiske oprindelse (1965, s. 94-96, citat s. 95). At tale om synkretisme, dvs. religionsblanding, angiver vel nok retningen i Grundtvigs såkaldte "asarus" (1807-1810). Betegnelsen synkretisme specificerer dog ikke, hvilke kristne og nordisk-hedenske forestillinger Grundtvig kombinerede i *Maskeradballet 1808*. De følgende afsnit nævner temaer og symboler, som adskilte sig markant fra samtidige skrifter mod briterne. Den seneste, overordnede fremstilling af Grundtvigs asasyn og dets udvikling giver Sune Auken (2005).

4.1 Den kristne tugtelseslære

Prædikener udgivet i kølvandet på bombardementet viser, "hvordan den konservative del af kirken vejrede morgenluft." (Glenthøj 2007, s. 137 (citat); Carl 2004). I Danmark og Europa blev militære nederlag på ny udlagt som Herrens tugtelse af sit syndige folk, på linje med hungersnød og epidemier. Denne lære var ellers i årtier blevet kritiseret af toneangivende rationalistiske teologer. *Maskeradballet 1808* hævder tugtelseslæren, men på indirekte vis. Gud har "holdt" kæmpen Danmark "rejt i lange Tider" (s. 10, strofe 1, vers 12), nemlig i de tider, hvor danskerne stadig bad, gik i kirke og bestræbte sig på ikke at synde. Når en konge som Svend Tveskæg syndede, blev også han straffet af Gud (s. 18, strofe 3, vers 1-2).

4.2 Alfader

Den bedst kendte passage i *Maskeradballet 1808* er strofen s. 19-20. Her er de kristne og hedenske skarer forenet i et kor, som synger ved ligbålet: "Høje Odin! Hvide Krist! / Slettet ud er Eders Tvist, / Begge Sønner af Alfader" (vers 1-3). Artiklen

om Alfader i det mytologiske register nævner, hvorfra Grundtvig havde begrebet, og hvordan han omtolkede det. Strofen antyder en teologi, som han havde skitseret i 1807 og senere skulle udfolde i afhandlingen om *Nordens Mytologi* (1808c; se [indledningen til artiklen "Om Asalæren"](#) fra 1807).

4.3 Blot og opofrelse

Den synkretistiske idé er på s. 7 også forsøgt omsat til religiøs praksis. To mænd træder frem af den lille trofaste skare for at tjene oldingen Danmark. De ofrer sig ved selvmord. Selvopofrelsen var ment som et allegorisk forbillede for samtidens våbenføre mænd og kombinerede to norrøne skikke: skikken at forlænge en gammel mands liv med blodsofring og skikken at 'riste' sig med en spydsod for ikke at dø 'stråddøden' af sygdom eller ælde og derpå komme til Hel (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 232).

Læs mere

De norrøne skikke beskriver *Ynglingasaga* i *Heimskringla* (Jónsson 1911, kap. 9 og 25). Grundtvig ejede oversættelsen fra 1633 af Peder Claussøn Friis ([Bogfortegnelse 1805](#) nr. 4), se dennes kapitler 1 (s. 8) og 19 (s. 19).

Grundtvig gik ud over disse skikke, da han skrev, at de to mænd "lædskede Oldingen med deres varme Hjerteblod." Her nærmede han sig den kristne allegori om pelikanen, der siges at hakke sig selv i brystet for at lade sine unger drikke sit blod. Det sammenlignes med Jesu død på korset, og pelikanen blev også i Danmark brugt som symbol på en konges selvopofrelse i kamp for sit rige.

4.4 Patriotiske kønsroller

At værket er tilegnet såvel den ægte nordbo som dannekvinden (s. 3) er intet tilfælde. Grundtvig beskrev både de mandlige og de kvindelige pligter for fædrelandet. *Maskeradballet 1808* er henvendt til mænd fra byerne og de privilegerede stænder. De var fritaget for militærtjeneste, så det var nødvendigt at minde dem om deres krigeriske mandighed. Kvinderne gav Grundtvig, ganske tidstypisk, til opgave at opildne mændene til dåd i stedet for at misbruge deres strålende udseende til at "daare", at betage og fortrylle Danmarks sønner (*Maskeradballet 1808* s. 14; se Lyngby 2001, s. 79 f.). Til disse traditionelle kønsroller føjede Grundtvig to patriotiske dyder: tarvelighed og altergang.

4.5 Tarvelighed

Tarvelighed var et af tidens modeord med en betydning, der var en helt anden end den nutidige, negative brug. At leve efter tarv var at leve simpelt og til fælles nytte. I anden halvdel af 1700-tallet ophøjede adskillige lærde tarvelighed til en kardinaldyd. Christen Pram priste efter Saxo den nøjsomme helt Starkad og gengav hans anklager mod det sydlandske fråds og hoffærdigheden hos kong Ingjald (Pram 1785, tredje

sang).

Tarveligheden fik ny vind i sejlene efter det britiske angreb i 1807. Danmark-Norge tiltrådte fastlandsspærringen, den napoleonske embargo, og fremtrædende embedsmænd opfordrede deres medborgere til at boykotte alle varer af britisk oprindelse. Ved årsskiftet 1807-1808 var justitsråd C.G. Rafn i færd med at stifte et Selskab for indenlandsk Kunstflid. Kronprins Frederik bekendtgjorde sin støtte til Rafns vidtrækkende merkantilistiske projekt i det statslige *Collegial-Tidende for Danmark og Norge* (bl.a. den 4. januar og 22. marts 1808; Glenthøj 2007, s. 103-110).

Det er endnu ikke undersøgt, om *Maskeradballet 1808* blev læst i kredse med interesse for at øge indenrigshandlen. Grundtvigs forudgående artikel "Om Videnskabelighed og dens Fremme" var direkte henvendt til embedsstanden (1807b, s. 287), og den fremtrædende fortaler for tarvelighed Christen Pram arbejdede med Rafn i datidens finansministerium, Kommercekollegiet. Opfordringen til at sværge "Had til Sydens lumske Gift" (*Maskeradballet 1808*, s. 10) var i trit med de skrifter, der talte for at udvide boykotten fra britiske til alle unordiske varer. Opfordringen 'køb dansk og norsk!' åbnede dog døren på klem for produktionen af indenlandske luksusvarer, hvilket Grundtvig ikke brød sig om. Ligbålet i slutningen af *Maskeradballet 1808* munder ud i en kombination af en hedensk afbrænding af offergaver og de forfængelighedens bål, som middelalderlige bodsprædikanter foranstaltede. Her knyttes hedenske og kristne ceremonier påny sammen.

4.6 Fædrelandets alter

'Fædrelandets alter' var et patriotisk slagord på linje med 'tarvelighed', men med større udbredelse. Slagordet blev brugt i antik, førkristen forstand om det alter, som de trofaste ofrede på for at fremme samfundets vel (Lyngby 2001, s. 82 f.).

Læs mere

Metaforen var især møntet på økonomisk ofre, og den kunne også omsættes til skuespil med historisk stof. Carl Johan Møller havde i et teaterstykke beskrevet, hvordan *Danneqvinderne* (1804) løskøbte Svend Tveskæg fra vendisk fangenskab (se Saxo 2000, 10. bog, kapitel 9, afsnit 4-5, s. 438). Kvinderne ofrede deres smykker "ved Fødelandets Alter", som her vitterlig befandt sig i et hedensk tempel (Møller 1804, Andet Optog, Ottende Optrin, s. 72-76, citat s. 73, strofe 1, vers 2).

I vinteren 1807-1808 gjaldt ofrene især flådens genopbygning og de brandlidte københavnere. Kronprins Frederik fremhævede kvinder som Hedevig Smith. Denne "Danneqvinde" havde indsendt "endeel Sølvtoi, som frivilligt Bidrag til Fædrelandets Tarv", skrev kronprinsen i *Collegial-Tidende* (28. november 1807, s. 760 f.). Udtrykket at ofre genstande på "Fædrelandets Alter" gik igen i de fleste af de skrifter, som kvinderne vedføjede deres forsendelser og aviserne derpå trykte (fx. *Fyens Stiftstidende*, december 1807, s. 644 og 656).

Grundtvig har sikkert kendt metaforen og måske også donorbrevene med mere kristent præg (*Collegial-Tidende*, 5. december 1807, s. 790 f.). I al fald gav *Maskeradballet 1808* alter-metaforen en kristen og bogstavelig betydning: “ganger hen i Herrens Hus at bede!” (s. 10) og “Kys Altrets Fod” (s. 11).

4.7 Skamstøtten

Værkets anden arkitektoniske metafor er skamstøtten. Der tales om at rejse en høj med en bautasten (*Maskeradballet 1808*, s. 19 f.). En direkte forløber er gravhøjen for de faldne i Slaget på Rheden, som blev indviet på Holmens Kirkegård i 1802. Forrest ved dette Hæders Minde står en obelisk i norsk marmor.

Det specielle ved Grundtvigs bautasten er, at den tjener som en skamstøtte, og at skamstøtten bliver rejst over danskernes syndige levned. De danske indlæg om Københavns bombardement rejste ellers skamstøtter over briternes udåd (se billederne i Mentz 2007, s. 138 f.).

4.8 Landesorg

Den sentimentale patriotisme omtalt i [afsnittet om tableauer](#) havde sin egen martyrkult. Folk fra jævne kår, der døde i kamp, blev hyldet på måder, som hidtil havde været forbeholdt samfundets højere lag. *Maskeradballet 1808* betegner tiden efter de katastrofale måneder september-oktober 1807 som Danmarks sørgetid. Landesorg blev ellers kun udskrevet for afdøde kongelige. Lovpligtig sørgetid indskrænkede i et halvt til et helt år efter et kongeligt dødsfald klædedragten til sort og forbød al musik ved offentlige forlystelser. Maskeradballer ville selvsagt være utænkelige, hvis “Glædestoner” var forbudt, og “Prunk” skulle ombyttes med en højtidelig “Sørgedragt” (cit. s. 10, strofe 1, vers 6-7; se også Kongel. Forordninger (u.å.), s. 4-6 fra 1670 og Fogtman & Algreen-Ussing 1818, s. 97 fra 1808).

4.9 Sammenfatning

Maskeradballet 1808 drejer en række patriotiske slagord i en mere kristen retning. Samtidig forbindes dyder fra kristendommen og nordisk hedenold i en synkretisme. Dermed giver læsedramaet en prøve på den særegne symbolverden, som Grundtvig havde skitseret i artiklen “Om Asalæren”, og som han udfoldede i sit senere forfatterskab (Toldberg 1950, Auken 2005).

5 De metriske former

Se [Vejledning til metriske oplysninger](#)

Maskeradballet 1808 var Grundtvigs første publikation med lyrisk dominans. (Forud lå spredte strofer, ofte oversættelser, i artikler fra 1806 og 1807: “Lidet om Sangene i Edda”, “Om Asalæren” samt “Om Schiller og Bruden i Messina”; se Albeck 1955, s. 13-26.) Læsedramaet skulle demonstrere stilbevidsthed, kendskab til tendenser i tidens digtning og mod til at bryde med etablerede strofeformer. Af disse grunde er værket præget af hyppige metriske skift.

Prologen s. 4, strofe 1-2: 5 eller 6 totryks vers.

Rimstilling: uden enderim, nogle bogstavrim.

Strofe 3. Stavelsesantal: 2 3 6 4 6 5.

Rimstilling: uden enderim, nogle bogstavrim.

De tre strofer fra *Hávamál* (da. *Den Højes tale*) citerer Sandvigs oversættelse fra 1783 (s. 93, strofe 2 og 3 samt s. 82, strofe 2; se punktcommentarer til [stroferne 1-2](#) og [strofe 3](#)). Strofe 1-2 orienterer sig mod versmålet málahátt, som består af femleddede vers uden assonans og med alliteration. Strofe 3 orienterer sig mod versmålet ljóðahátt. Det noget uregelmæssige versemål karakteriseres af 2 totryks kortlinjer, adskilt af cæsur, og en langlinje, som i forlægget er uden cæsur. Grundtvigs korte vers i de efterfølgende digte har samme forbilleder.

Oldingens afskedstale s. 7-11 består af tre afdelinger. Versafsnit 1-4: variende antal verslinjer (8 eller 12 vers).

Versemaal: jambisk.

Stavelsesantal: 7 eller 8 stavelser.

Rimstilling: urimet; skiftevis ♂ og ♀.

Versafsnit 5-6: varierende antal verslinjer (12 eller 16 vers).

Versemaal m.v.: blankvers, ergo jambisk, 10-11 stavelser og urimet, skiftevis ♂ og ♀, dog vers 24-25: begge ♀.

Versafsnit 7: 4 vers.

Versemaal: jambisk.

Stavelsesantal: 13 10 11 10.

Rimstilling: urimet; ♀, ♂, ♀, ♂.

Kvadet har en afvekslende metrik; det har åbenbart voldt sætteren problemer. Grundtvig har næppe haft mulighed for at forklare opbygningen, da han i begyndelsen af 1808 endnu befandt sig på Langeland. Typografien afspejler derfor ikke den bagvedliggende metriske tankegang.

Samme afsnit i *Kvædlinger* 1815 (s. 4-7) markerer, metrisk set, stroferne mere rimeligt og inddeler dem i tre grupper.

Den første gruppe består af 11 strofer a 4 vers.

Versemaal: jambisk.

Stavelsesantal: 8 7 8 7.

Rimstilling: urimet; ♂, ♀, ♂, ♀.

Hver strofe er afsluttet med punktum eller udråbstegn.

Den anden gruppe udgøres af et langt versafsnit med blankvers. Denne og den afsluttende strofe er beskrevet på dækkende vis ovenfor. Blankvers havde Adam Oehlenschläger få år forinden indført i dansk digtning efter tysk forbillede.

Hedningenes sang ved ligbålet s. 13: 2 strofer a 7 vers.

Versemål: jambisk.

Stavelsesantal: 5 4 5 4 5 5 4.

Rimstilling: ababccx; ♀, ♂, ♀, ♂, ♀, ♀, ♂.

Regnar Lodbrogs dødskvad på s. 14 har samme versemål som sangen ved ligbålet på s. 13. Også dette overså sætteren i 1808; og denne fejl overtager andenudgaven (Grundtvig 1815). Digtet på 14 vers burde være 2 strofer a 7 vers.

Versemål: jambisk.

Stavelsesantal: 5 4 5 4 5 5 4.

Rimstilling: ababccd (d er et varieret omkvæd); ♀, ♂, ♀, ♂, ♀, ♀, ♂.

S. 15 går versemålet igen hos Ivar Benløs: 1 strofe a 7 vers.

Versemål: jambisk.

Stavelsesantal: 5 4 5 4 5 5 4.

Rimstilling: ababccx; ♀, ♂, ♀, ♂, ♀, ♀, ♂.

Prosasætningen, som leder hen til næste kvad, antyder et heksameter (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 232).

Gunhilds dødskvad s. 15-17 : 6 strofer a 6 vers.

Versemål: 1 jambe fulgt af 1, 2 eller 3 anapæster.

Stavelsesantal: 11 11 9 5 5 9.

Rimstilling: aabccb; a ♂, b ♀, c ♂.

Ottars kvad s. 18: 3 strofer a 5 vers.

Versemål: jambisk-anapæstisk.

Stavelsesantal: 5 6 5 6 5.

Rimstilling: ababx: a ♂, b ♀, x ♂.

Kor af kristne og hedninge s. 19: 2 strofer a 4 vers.

Versemaal: tofods jamber.

Stavelsesantal: 4 4 4 4.

Rimstilling: abab; a ♂, b ♂.

Koret fortsat s. 19-20: 1 strofe a 6 vers.

Versemaal: trokæisk.

Stavelsesantal: 7 7 8 7 7 8.

Rimstilling: aabccb; a ♂, b ♀, c ♂.

Koret fortsat s. 20-21: 2 strofer og 1 versafsnit.

Strofe 1-2: 4 vers.

Versemaal: jambisk-anapæstisk.

Stavelsesantal: 6 5 6 5.

Rimstilling: abab; a ♀, b ♂.

Versafsnit på 16 vers.

Versemaal: jambisk-anapæstisk.

Stavelsesantal: 11 6 6 8 6 6 5 10 5 4 [sic] 5 5 5 6 5.

Rimstilling: aabbccddddddeex: samtlige vers ♂.

5.1 Resume

Maskeradballet 1808 blander de metriske former. Denne blanding blev Grundtvigs lyriske varemærke (Fafner 1983, s. 71 f., Fafner 1994, s. 148 f., Lundgreen-Nielsen 1980, s. 401-407).

6 Modtagelse

Det moralske læsedrama udkom først 15. marts 1808 efter afslutningen på maskeradesæsonen. Desuden blev debatten om landesorg for efterårets ofre overhalet af Christian 7.s død den 13. marts og den følgende forordningen om landesorg (Fogtman & Algreen-Ussing 1818, s. 97). På længere sigt kan *Maskeradballet 1808* have haft en indirekte indflydelse (se afsnittet om [tarvelighed](#)). I december 1808, ved begyndelsen af vinterens maskeradesæson, udstedtes et "Patent, hvorved Kongen opfordrer sine Undersaatter til Tarvelighed og Opmærksomhed paa indenlandske Fabrik- og Konst-Varer" (*Collegial-Tidende*, s. 849 f., nr. 52, 24. december 1808, dateret 14. december). Bekendtgørelsen henstillede til dannemænd og dannekvinder at udvise "Sparsomhed i Almindelighed, og i Klædedragten i Særdeleshed".

Grundtvig beklagede sig i efterskriften til andenudgaven over manglende reaktioner i

offentligheden: "Dette Kvad gjorde ikke den mindste Opsigt" (*Kvædlinger* 1815, s. 16). Det udsagn bør af mindst tre årsager ikke stå uimodsagt. For det første giver Grundtvig i samme efterskrift eksempler på, at *Maskeradballet 1808* blev omtalt i tidsskriftet *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*. For det andet er det velkendt, at værket blev læst med interesse af personer i den "snev[re] Kreds", det var henvendt til (*Kvædlinger* 1815, s. 17). Et tredje og sidste forbehold er, at Grundtvig i 1815 selv fremhævede værkets betydning for sit forfatterskab. Dette sikrede *Maskeradballet 1808* en plads i senere værkudgaver. Disse tre forhold fortjener at blive uddybet.

6.1 Offentlige diskussioner

Andenudgaven i *Kvædlinger* (1815) bringer s. 16-21 uddrag fra to pennefejder med mindst to kritiske kommentatorer i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, som var en lokalavis med litterært tilsnit. Grundtvigs hårdhændede anmeldelse af komedien *Arlichino's Bryllup* (Grundtvig 1808d) affødte i september 1808 et hævn tog fra anonyme i kredsen omkring dens forfatter Lauritz Kruse. Det ene smædedigt udstillede trykfejlene i *Maskeradballet 1808*, mens det andet karikerede Grundtvig som en Don Quixote i kamp mod vindmøller ("Du som reiste dit Land en Bautasteen" 1808 og "Til en Vis" 1808; se *Poetiske Skrifter* 1 1880, s. 24).

En mere sympatisk anmeldelse havde Povel Dons skrevet i maj måned (Dons 1808). Hans hovedanke var den overdrevent dystre selvkritik i *Maskeradballet 1808*. I dramaets andenudgave (*Kvædlinger* 1815, s. 17 f.) gik Grundtvig gik let over denne meningsforskel. Dons var imellemtiden blevet hans nære ven og assistent (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 240, Køster 1880).

6.2 Personlige diskussioner

Værket lagde også grunden til et venskab med den jævnaldrende historiker Christian Molbech. I maj 1808 overrakte Grundtvig ham et eksemplar af *Maskeradballet 1808* med personlig dedikation og et forklarende digt (Grundtvig 1869). De to korresponderede om værkets grundlæggende præmisser, men efterskriften fra 1815 forbigår dette. Molbech havde afbrudt kontakten efter udgivelsen af *Verdenskrøniken* (Grundtvig 1812, Grundtvig 1888a, s. XXV-XXVII, 3-16).

6.3 Grundtvigs omfortolkning 1815

Digtantologien *Kvædlinger eller Smaakvad* (1815) skulle relancere forfatterskabet og stille det i et mere kristent lys. I fortalen og efterskriften til *Maskeradballet 1808* roste Grundtvig sin egen autentiske begejstring og skosede sin forfængelighed, og denne kombination er typisk for antologien (1815, s. 2, 16 f., Lundgreen-Nielsen 1980, s. 641-644). I noter og kommentarer lagde han afstand til sine tidligere synkretistiske udsagn og gjorde sig lystig på sin egen bekostning. Det afspejler et nyt og mere humoristisk forhold til asamyterne (Auken 2005, s. 216 f.).

Ud over brud på det ideologiske plan præges andenudgaven af brud på det personlige og stilistiske plan. Der må tages højde for disse brud, når man sammenligner første- og andenudgaverne. En lettere spydig notehenvi sning til Oehlenschläger hænger således sammen med den fejde, der brød ud mellem de to i 1812 (Grundtvig 1815, s.

9). Andenudgaven veg i øvrigt noget tilbage fra den parataktiske syntaks, der var med til at give stilistisk profil til Grundtvigs skrifter i 1808. Det bidrager til en mere flydende form, som underbygges af tegnsætningen. I prosapassagerne slås hele afsnit sammen, og såvel her som i stroferne erstattes punktum, kolon og semikolon ofte af komma (se Toldberg 1947, s. 149, 166-169 og sammenlign *Maskeradeballet 1808*, s. 6 f. med *Kvædlinger 1815*, s. 3 f.).

7 Anvendt litteratur

7.1 Trykt

- Adamsen, Christian (2006) "Antikvarer og oldforskning på Grundtvigs tid" i *Grundtvig-Studier*, s. 99-109. København.
- Ahlefeldt-Laurvig, Frederik (1927-1931) *Generalen 1-6*, bind 3 (1929): *Privatmanden*. København.
- Gustav Albeck (1955) *Omkring Grundtvigs Digtsamlinger. Studier i Grundtvigs lyriske Forfatterskab 1808-16*. Aarhus & København.
- Albertsen, Leif Ludwig (1966) "Freut Euch des Lebens. Das Schicksal eines Gassenhauers in der Literatur" i *Germanisch-Romanische Monatsschrift* 48/Neue Folge 16, s. 277-283. Heidelberg.
- Andersen, Vilhelm & Carl S. Petersen (1924-1934) *Illustreret Dansk Litteraturhistorie 1-4*, bind 2 (1934): *Det attende Aarhundrede af Vilhelm Andersen*. København.
- Auken, Sune (2005) *Sagas Spejl. Mytologi, historie og kristendom hos N.F.S. Grundtvig*. U.st. (: København).
- Bartholin, Thomas (1689) *Antiquitatum danicarum de causis contemptæ a danis adhuc gentilibus mortis libri tres ex vetustis codicibus & monumentis hactenus ineditis congesti*. København.
- *Bibliografien* (se Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs skrifter 1-4*. København).
- *Bjarkemål*, se Jónsson 1913 og Sandvig 1779.
- Carl, Horst (2004) "'Strafe Gottes' – Krise und Beharrung religiöser Deutungsmuster in der Niederlage gegen die Französische Revolution" i *Kriegsniederlagen. Erfahrungen und Erinnerungen*, udg. af Horst Carl, Hans-Henning Kortüm, Dieter Langewiesche & Friedrich Lenger. Berlin, s. 279-295.
- Christensen, Lars Vangen (2007) "Bombarderet med rygter. Fortællinger om frygt og forhåbninger i det belejrede København" i *København 1807. Belejring og bombardement*, udg. af Peter Henningsen. København, s. 130-157.

- *Collegial-Tidende for Danmark og Norge* (1807) nr. 48, 49, 52 (1808) nr. 2, 12, 13, 52. København.
- Damsholt, Tine (2000) *Fædrelandskærlighed og borgerdyd. Patriotisk diskurs og militære reformer i Danmark i sidste del af 1700-tallet*. København.
- *Den Kongelig autoriserede Fyens Avertissements Tidende*. Odense.
- Dons, Povel (1808) "Til Hr. N. F. S. Grundtvig i Anledning af hans Digt: *Maskeradeballtet i Danmark 1808*" i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* 28. maj, nr. 66, sp. 1039-1041. København.
- "Du som reiste dit Land en Bautasteen" (1808) i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* 17. september, nr. 98, sp. 1564. København.
- Ewald, Johannes (1774: 1775) *Balders Død. Et heroisk Syngespil i Tre Handlinger. En Priisdigt*. København.
- Fafner, Jørgen (1983) "Et skær af fortrolighed – Grundtvigs folkelige verskunst" i *Det levende Ord. Modersmål-Selskabets årbog 1983*. U.st. (: København), s. 66-81.
- Fafner, Jørgen (1994-2000) *Dansk vershistorie 1-2, bind 1: Fra kunstpoesi til lyrisk frigørelse*. København.
- Falsen, Enevold de (u.å.: 1796) *Festen i Valhal. En Prolog til Hs. Majestet Kongens Fødselsdag, den 29 Januarii 1796*. København.
- Fichte, Johann Gottlieb (1991) "Die Grundzüge des gegenwärtigen Zeitalters. Dargestellt von Johann Gottlieb Fichte, in Vorlesungen, gehalten zu Berlin, im Jahre 1804–5" [1806] i *J.G. Fichte-Gesamtausgabe der Bayerischen Akademie der Wissenschaften*, 1. række, bind 8, udg. af Reinhard Lauth & Hans Gliwitzky. Stuttgart-Bad Cannstatt.
- Fichte, Johann Gottlieb (2005) "Reden an die deutsche Nation durch Johann Gottlieb Fichte" [1808] i *J.G. Fichte-Gesamtausgabe der Bayerischen Akademie der Wissenschaften*, 1. række, bind 10, udg. af Reinhard Lauth, Erich Fuchs, Peter K. Schneider, Hans Georg von Manz, Ives Radrizzani, Martin Siegel & Günter Zöllner. Stuttgart-Bad Cannstatt.
- Fogtman, Laurids & Tage Algreen-Ussing, udg. (1786-1835) *Kongelige Rescripter, Resolutioner og Collegialbreve for Danmark og Norge, udtogsviis udgivne i chronologisk Orden* del 7, bind 1 (1818): *1808 fra 12te Marts og 1809*, udg. af Laurids Fogtmann. København.
- Frankenau, Rasmus (1808) *Kjøbenhavns Bombarderings-Nætter den 2den, 3die og 4de Septbr. 1807. Et elegisk Malerie*. København.
- Frankenau, Rasmus (1826-1827) "Fryd dig ved Livet" [da. 1797, ty. 1793 af

Johann Martin Usteri under titlen Freut Euch des Lebens] i Søren Hempel, udg. *Digter-Krands. En Samling af udkaarede ældre og nyere Selskabssange* 1-2, bind 1 (1826). Odense.

- Frankenau, Rasmus (1826-1827) "Nyd Livets korte Morgenrøde" [senest 1806] i Søren Hempel, udg. *Digter-Krands. En Samling af udkaarede ældre og nyere Selskabssange* 1-2, bind 1 (1826). Odense.
- *Fyens Stifts Kongelig allene privilegerede Adresse-Avis og Avertissements-Tidende som forsendes med Brev-Posten overalt i Danmark, Norge og Hertugdømmerne* (1807), s. 547 f., 560, 654, 656. Odense.
- Glenthøj, Rasmus (2007) *På fædrelandets alter. National identitet og patriotisme hos det danske borgerskab 1807-1814*. København.
- Glenthøj, Rasmus & Jens Rahbek Rasmussen (2007) "Engelskmanden den forbandede tyv'. Fjendebilledet af England i samtid og eftertid" i Rasmus Glenthøj & Jens Rahbek Rasmussen, udg. *Det venskabelige bombardement. København 1807 som historisk begivenhed og national myte*. København, s. 227-253.
- Graae, Thomas (1880) *Grundtvig paa Langeland (1805-1808). Et skitseret Tidsbillede*. København.
- Graae, Thomas (1906) "Constance Leth og N.F.S. Grundtvig" i *Dansk Tidsskrift*, s. 220-226. København.
- Grell, Helge (1992) *England og Grundtvig. Grundtvigs møde med England og dets betydning for hans forfatterskab*. Århus.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1806) "Lidet om Sangene i Edda" i *Ny Minerva*, september, s. 270-299. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1807a) "Om Religion og Liturgie" i *Theologisk Maanedsskrift*, februar, s. 129-201. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1807b) "Om Videnskabelighed og dens Fremme" i *Ny Minerva*, marts, s. 249-298. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1807c) "Om Asalæren" i *Ny Minerva*, maj, s. 156-188. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1807d) "Et Par Ord i Anledning af det forkyndte Sørgepil: Signe" i *Ny Minerva* juni, s. 249-263. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1807e) "Om Schiller og Bruden i Messina" i *Ny Minerva* juni, s. 225-248. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1807f: maj 1808) "Om Oehlenschlägers Baldur hiin Gode" i *Ny Minerva* december, s. 301-320.

København.

- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1808a) *Maskeradballet i Danmark 1808. Et Syn*. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1808b) "I Anledning af mit Syns Mistydning. (See Stykket om mit Maskeradebal i Skilderiet No. 66.)" i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* 7. juni, nr. 69, sp. 1092 f. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1808c) *Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer*. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1808d) "Til Arlichinos Forfatter" i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* 6. september, nr. 95, sp. 1508. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1812) *Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng*. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1815) *Kvædlinger eller Smaakvad*. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1869) "Med bange Anelse jeg stirred" udg. af Svend Grundtvig i *For Ide og Virkelighed, et Tidsskrift* 1, s. 40 f. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1873) "To af Grundtvigs første Prædikener" udg. i *Dansk Kirketidende* 36-37, sp. 585-599. København.
- *N.F.S. Grundtvigs Poetiske Skrifter* 1-9 (1880-1930) udg. af Svend Grundtvig & Georg Christensen, bind 1 (1880). København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1888a) *Christian Molbech og Nikolai Frederik Severin Grundtvig. En Brevvexling, samlet af Chr. K. F. Molbech og udgivet af L. Schrøder*. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1888b) "Synet" i Grundtvig 1888a, s. 199-205.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1979) *Dag- og Udtogsbøger* 1-2, udg. af Gustav Albeck, bind 1: *Tekster (nr. 1-25)*. København.
- *Hávamál*, se Sandvig 1783-1785.
- Heimskringla, se Jónsson 1911 & Snorre.
- Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs skrifter* 1-4, bind 1. København (*Bibliografien*).
- Jónsson, Finnur, udg. (1911) *Heimskringla, Nóregs konunga sögur*. København.

- Jónsson, Finnur, udg. (1913) *Carmina Scaldica. Udvalg af Norske og Islandske Skjaldekvad*. København.
- Kongel. Forordninger og Aabne Breve, Forbud, Paabud, Tractater, Ordonnancer, Reglementer &c. som Høylofligste Ihukommelse Kong Christian den Femte, fra sin Kongelige Regierings Tiltrædelse udi Begyndelsen af Aaret 1670 indtil den Danske Lovs Publication 1683 paa Prent haver ladet udgaae, tillige med et Anhang af nogle for forskrevne Tiid udstædte Forordninger, som efterfølgende Forordninger beraabe sig paa, hvilken Samling er vedføyet et fuldstændigt Alphabet-Register over Indholden af samtlige Kong Christian den Femtes Forordninger, som i Hans Høylofligste Regierings Tiid udi Trykken er udkomne (u.å.: efter 1730) udg. anonymt, trykt hos Wielandts enke (: Inger Vindekilde). København.
- Kruse, Lauritz (1808) *Arlichinos Bryllup. Skuespil i fem Akter*. København.
- Kryger, Karin (1991) "Dansk Identitet i nyklassicistisk kunst. Nationale tendenser og nationalt særpræg 1750-1800" i *Dansk Identitetshistorie* 1-4 udg. af Ole Feldbæk, bind 1: *Fædreland og modersmål 1536-1789*. København, s. 231-418.
- Kuhn, Hans (1976) "Der Dichter in der nationalen Krise. Oehlenschläger, Grundtvig und die Ereignisse von 1807/08" i Oskar Bandle, udg. *Studien zur dänischen Literatur des 19. Jahrhunderts*. Basel, s. 47-78.
- Køster, Kristian (1875) *Til Minde om Povel Dons, Grundtvigs og Ingemanns Ungdoms-Ven. Et efterladt Arbeide*, udg. af Ludvig Schrøder. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1965) *Grundtvig. Skæbne og forsyn. Studier i Grundtvigs nordisk-romantiske dramatik*. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1969) "Mulm og Skræk og Kamp og Død. Johs. Ewalds 'Rolf Krage'" i *Danske Studier*, s. 5-19. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819* 1-2. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1992) "Grundtvig og danskhed" i *Dansk Identitetshistorie* 1-4 udg. af Ole Feldbæk, bind 3: *Folkets Danmark 1848-1940*. København, s. 9-187.
- Lyby, Thorkild C. (2005) "Odin og Hvide Krist: Om Sune Aukens bog Sagas Spejl [...]" i *Grundtvig-Studier*, s. 144-159. København.
- Lyngby, Thomas (2001) *Den sentimentale patriotisme. Slaget på Rheden og H.C. Knudsens patriotiske handlinger*. København.

- Mentz, Søren (2007) "Københavns bombardement i kunstens optik. Krigsbilleder som erindring, propaganda og salgsobjekt" i Rasmus Glenthøj & Jens Rahbek Rasmussen, udg. *Det venskabelige bombardement. København 1807 som historisk begivenhed og national myte*. København, s. 135-162.
- Michelsen, William (1956) *Den sælsomme forvandling i N.F.S. Grundtvigs liv. Studier over tilblivelsen af Grundtvigs historiesyn*. København.
- Møller, Carl Johan (1804) *Dannekvinderne. Et heroisk Drama i tre Optoge med Chor-Sange*. København.
- Nielsen, H. (1804) "Et Par Ord om offentlige Maskerader" i *Politivennen* 28. januar (imprimatur), nr. 301, s. 4791-4794. København.
- *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* (1804) nr. 37, 6. april. København.
- Nystrøm, Eiler (1910-1913) *Offentlige Forlystelser i Frederik den Sjettes Tid. Et Bidrag til dansk Kulturhistorie 1-2*, bind 2: *Kildeforlystelser i Dyrehaven m.m.* København.
- Oehlenschläger, Adam (1807a) *Nordiske Digte*. København.
- Oehlenschläger, Adam (1807b) "Hakon Jarl hin Rige" i Oehlenschläger 1807a.
- Ottar Svarte *Knútsdrápa*.
- Paul, Jürgen & Werner Busch (1994) "Pelikan" i *Lexikon der christlichen Ikonographie. Allgemeine Ikonographie 1-4* udg. af Engelbert Kirschbaum, bind 3: *Laban bis Ruth*. Rom, Freiburg, Basel, Wien, sp. 390-392 [1971].
- Pedersen, Sune Christian (1998) "Maskeradens historie – en historie om menneskesyn i forandring" i *Folk og Kultur. Årbog for Dansk Etnologi og Folkemindevidenskab*, s. 57-72. København.
- Pram, Christen (1781) *Stærkodder. Et Digt i femten Sange*. København.
- Pram, Christen (1801) *Lagertha. Et dramatisk Forsøg, forfattet 1789, gjennemlæst og rettet paa ny 1801*, udg. af Niels Christian Øst. København [1789].
- Rerup, Lorenz (1991) "Fra litterær til politisk nationalisme. Udvikling og udbredelse fra 1808 til 1845" i *Dansk Identitetshistorie 1-4* udg. af Ole Feldbæk, bind 2: *Et yndigt land 1789-1848*, s. 325-390. København.
- Rønning, Frederik (1907-1913) *N.F.S. Grundtvig. Et bidrag til skildring af dansk åndsliv i det 19. århundrede 1-4*, bind 2, del 1 (1908). København.
- Sandvig, Bertel (1779) *Danske Sange af det ældste Tidsrum, indeholdende*

blandt andet nogle Danske og Norske Kongers Bedrifter. Af det gamle Sprog oversatte. København.

- Sandvig, Bertel (1783-1785) *Forsøg til en Oversættelse af Sæmunds Edda* 1-2. København.
- Saxo Grammaticus (1575) *Den Danske Krønike som Saxo Grammaticus screff/ halfffierte hundrede Aar forleden: Nu først aff Latinen vdsæt/ flittelige offuerset oc forbedret* overs. af Anders Sørensen Vedel. København.
- Saxo Grammaticus (2000) *Saxos Danmarkshistorie* overs. af Peter Zeeberg. København [1994]
http://adl.dk/adl_pub/forfatter/e_forfatter/e_forfatter.xsql?ff_id=21&nnoc=adl_pub (14. december 2011).
- Snorre Sturluson *Heimskringla* .
- Snorre Sturluson (1633) *Snorre Sturlesøns Norske Kongers Chronica* overs. af Peder Claussøn Friis. København.
- [Suhm, Peter Friederich] (1777) “Signe og Habor eller Kierlighed stærkere end Døden. Ved Forfatteren af Sigrid” i *Forsøg i de skønne og nyttige Videnskaber[.] Samlede ved et patriotisk Selskab* bind 6, 12. stykke.
- Suhm, Peter Friederich (1782-1828) *Historie af Danmark* 1-14, bind 1 (1782): *fra de Ældste Tider til Aar 803* bind 3 (1787): *fra Aar 942 til 1053*. København.
- “Til en Vis” (1808) i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* 17. september, nr. 98, sp. 1564. København.
- Toldberg, Helge (1947) “Stadier i Grundtvigs forfatterskab” i *Acta Philologica Scandinavica. Tidsskrift for nordisk Sprogforskning* 19, s. 143-178. København.
- Toldberg, Helge (1950) *Grundtvigs Symbolverden*. København.
- Vibe, Johann (1797) “Den, Skaberen skjænkte en oplyst Forstand” i H.J. Graae, udg. *Arier og Sange* 1-2, bind 2: *Bestaaende af to Hundrede og Firesindstve Stykker*, udg. af [Thomas Severin Heiberg]. København.
- Vind, Ole (1999) *Grundtvigs historiefilosofi*. København.
- Yahil, Leni (1991) “National Pride and Defeat. A Comparison of Danish and German Nationalism” i *Journal of Contemporary History* 26/3-4, s. 453-478 <http://www.jstor.org/stable/260655> (14. december 2011).
- *Ynglingasaga* , se *Heimskringla* .

7.2 Utrykt

- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin “Om gamle Nords / skrevne Mindesmærker / og især om den poetiske Edda[.] / Et Ord[.] / Til alle rette Nordboer”, ms. i Det kongelige Bibliotek, København, Grundtvig-Arkivet, [fasc. 257](#).

8 Anvendte websider

- http://adl.dk/adl_pub/forfatter/e_forfatter/e_forfatter.xsql?ff_id=21&nnoc=adl_pub (14. december 2011)
- <http://www.jstor.org/stable/260655> (14. december 2011)